

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MEKÂNSAL AYRIŞMANIN ÖZ DIŞLANMA SORUNU: BAŞAKŞEHİR 4. VE 5. ETAPLAR ÖRNEĞİ*
THE PROBLEM OF SELF-EXCLUSION WITHIN SPATIAL DISINTEGRATION: BAŞAKŞEHİR 4TH AND 5TH PHASE APARTMENT COMPLEXES CASE

Nurullah GÜNDÜZ**

Öz

1990'larla birlikte nöbetleşe yoksulluktan çıkarak yeni orta sınıfa dâhil olan kitleler birlikte yaşamak istemedikleri gruplardan uzaklaşarak uydu kentlere hücum etmişlerdir. İlk etapta yoksulların dışlanması gibi algılanan mekânsal ayrışma, uydu kente göç eden yeni orta sınıfa dair izlenimlerle başka bir boyuta taşınmaktadır. Uydu kentlerde yapılan etnografik çalışmalarda bireylerin uydu kent yaşamında bazı kaygılar taşıdıkları görülmektedir. Bu davranışların sebepleri ilişkisel gerçeklik ve analitik değerlendirmeyle incelendiğinde uydu kent sakinlerinin kendilerini, kentin diğer sakinlerinden dışladıkları görülmektedir. Kendilerine yeni bir hayat tarzı oluşturmak için ise bazı taktikler üretmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu taktikler öz dışlanmanın getirmiş olduğu sosyal boşluğu doldurma amacı taşımaktadır. Bu çalışma KİPTAŞ tarafından inşa edilen Başakşehir 4. ve 5. etaplarda yapılmış olup, bilgiler anket ve derinlemesine görüşmelerden elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uydu kent, Mekânsal Ayrışma, Öz dışlanma, Sosyal Dışlanma.

Abstract

With 1990s, the mass, which was included in middle class after getting rid of alternately poverty, rushed into satellite towns by getting far from groups that they did not want to live together. . At the first stage, this spatial disintegration was thought as an exclusion of the poor. However, it creates a new dimension through impressions about that middle class migrating to the satellite town. In the ethnographic study committed at satellite town, it was seen that individuals were worry about life at satellite town. When the reasons for their that behaviours are considered by associational reality and analytical evaluation, it is inferred that residents of satellite town think they exlude themselves from the other residents of the town. Besides, it was observed that they try to create some tactics to build a new life style. The aim of those tactics is to fill the gap constituted by self-exclusion. This study was professed at Başakşehir 4th and 5th stage built by KİPTAŞ and all information was gathered throug questionnaires and deep interviews.

Keyword: Satellite Town, Spatial Segregation, Self-Exclusion, Social Exclusion.

Giriş

Türkiye'nin 1990'lardan itibaren liberalleşme ve küreselleşme gayretlerinin bir yansıması olarak İstanbul hızlı bir dönüşüme uğramıştır. Bu süreçte en belirgin toplumsal değişme mekânsal ayrışmadır. Alt sınıflarla birlikte yaşamak istemeyen yeni orta sınıflar kentin merkezinden uzak, ekonomik olarak kente bağlı fakat kültürel ve sosyal olarak ayrılmış, kendine ait sınırları olan uydu kentlere hücum etmişlerdir. İlk etapta aynı tip insanların gelmesiyle homojen bir yapı olduğu düşünülen uydu kentlerin, yapılan araştırmalarla heterojen bir yapıda olduğu görülmüştür (Danış, 2001; Kurtuluş, 2005; Şen, 2005). Kültürel ve sosyal olarak birbirinden farklı ailelerin geldiği uydu kentler heterojen bir yapıya dönüşmektedir. Ekonomik sermayeleri yüksek olan uydu kent sakinleri gerek yeni hayatlarını kurmada gerekse de kentin diğer sakinleriyle ilişki kurmada ikilemde kalmaktadır. Kültürel ve sosyal sermayelerini ekonomik sermayeleri kadar işlevsel kullanamayan uydu kent sakinleri, kendilerini sosyal ve kültürel temsillere taşıyacak taktiklere başvurmaktadır. Uydu kent sakinlerinin yeni yaşamlarında diğer sakinlerle ilişki kurmaktan çekindiklerini ve daha öznel bir hayatı tercih ettiklerini düşünmekteyiz. Bu çalışma mekânsal ayrışmanın aktörlerinin uydu kente geldikten sonraki yaşamlarını öz dışlanma üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada Başakşehir 4. ve 5. etaplar örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmamız dışlanmayı; sosyal, ekonomik, kültürel haklara ve kaynaklara ulaşma yoksunluğu olarak tanımlamaktan ziyade uydu kentlere göç eden yeni orta sınıf mensuplarının kendilerini uydu kentin diğer sakinlerinden gönüllü olarak dışladıkları üzerine kurmaktadır. Yeni bir hayat kurmak için uydu kente gelen sakinler eylem, uygulama ve üretimlerle yeni bir yaşam kurmaktadır. Örneklem olarak seçtiğimiz Başakşehir 4. ve 5. etaplar yoğun kapitalist ilişkiler barındırmakta ve refah, emniyet, konfor ve sosyal imkânlarla insanları cezbetmektedir.

* Bu çalışma, 04-05 Nisan 2013 tarihinde TODAİE'de düzenlenen "Sosyal Adalet İçin İnsan Hakları: Sosyal Haklar" konferansında sunulan tebliğin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

** Öğr. Gör. Dr. Fatih Üniversitesi, FEF, Sosyoloji Bölümü, ngunduz2007@gmail.com.

Mekânsal ayrışma son yıllarda günümüz toplumunun kentsel alandaki değişimine bakmada temel bir kavram olarak kullanılmaktadır. Mekânsal ayrışma yeni orta sınıfların belirli bir ekonomik sermayeye ulaşip birlikte yaşamak istemedikleri gruplardan uzaklaşarak yeni nesil yerleşkeler olan sitelere ve uydu kentlere göç etmeleridir.¹ Sosyal dışlanma ise yoksulluk üzerinden kullanılan bir kavramdır. Bizim kullanacağımız dışlanma türü Başakşehir sakinlerinin mekânsal ayrışmaya gitmesi sonrasında uydu kent yaşamında ortaya çıkmaktadır. Bu öz dışlanma bizzat Başakşehir sakinlerinin kendilerine yeni bir hayat kurmak için kentin altyapı, trafik, suç, gürültü gibi sorunlarından uzaklaşma istekleriyle ve riskin az olduğu bir yaşama yönelmeleriyle ilişkilidir. Mekânsal ayrışma mevcut yerleşkeden uydu kente kaçış olup uydu kente gelişle birlikte son bulmaktadır. Bu ayrışmanın akabinde uydu kentte yeni bir toplumsal yaşam ve mekân oluşmaktadır. Uydu kentteki yaşam modern hayatı temsil edecek şekilde organik ilişkiler barındırmaktadır. Rasyonel iş bölümü ve anonim ilişkiler uydu kentlerde bir grup dayanışmasını ortaya çıkarır. Yeni mekânda rasyonel ilişkilerin yoğun olması uydu kentin heterojen bir yapıda olmasıyla da doğrudan ilişkilidir. Bahçeşehir’de ve bazı uydu kentlerde yapılan araştırmalarda heterojen bir toplum yapısı olduğu görülmüştür (Danış, 2001; Kurtuluş, 2005). Bu heterojenlik uydu kent yaşamında sıcak ilişkiler kurulmasına engel teşkil edecek yabancılaşma hissi uyandırmaktadır. İç göçlerle gelen tüm sakinler için mekân sosyal olarak üretilmektedir ve hızla dönüşmektedir. Dolayısıyla mekân herkes için yenidir ve sakinler yaşadıkları mekânı algılamak ve anlamak için bazı taktiklere başvurmaktadır. Öz dışlanma da bu aşamada devreye girmektedir. Kent merkezinden uydu kente göç eden sakinler burada yeni bir mekân üretimine dolaylı olarak katılmaktadır. Uydu kent sakinleri yapı-inşaat-dizayn süreçlerine dahil olmadıkları için uydu kentin karar mekanizmalarından dışlanmakta ve nesneleşmektedir. Uydu kenti inşa eden KİPTAŞ ve Başakşehir Belediyesi ana aktör olarak uydu kente yön vermektedir. Mekânın sosyal bir olgu olduğunu ifade eden Lefebvre yaşam dünyasını değiştirmenin yolunun mekânı değiştirmekle olabileceğini ileri sürmektedir (Lefebvre, 1991: 23). Dolayısıyla uydu kentte bütünleşmenin ve örgütlenmenin önündeki engel mekâna hâkim güçler olan KİPTAŞ ve Başakşehir Belediyesidir. Mekânı değiştirebilecek kararları vermede KİPTAŞ ve Başakşehir Belediyesi’ne takılan sakinler kendi içlerine kapanarak bir çıkış yolu bulurlar. Başakşehir’de yaşanan bu gelişmelere mekânsal ayrışma üzerinden bakarak öz dışlanmayı irdelemeye çalışacağız.

Mekânsal Ayrışma ve Arka Planı

1970’lere kadar milli kimlikler üzerine toplum yapısı kuran, milli ekonomiyle kalkınmacı bir yaklaşımı benimseyen ülkeler, ortaya çıkan ekonomik krizlerin yıkıcı etkilerinden kurtulmak için yeni politikalar geliştirmeye yöneldiler. Bu yeni politikalara yöneliş bu dönemlerde ortaya çıkan kimlik eksikliğini ve mücadeleci yeni sosyal hareketlerin de etkisiyle köklü çözümlere ihtiyaç duyulduğu izlenimi yarattı. Bu nedenle 1970’lerin başında dünyadaki ekonomik sistemin tıkanması, bütün dünyayı kapsayacak bir dizi politikanın gelişmesine olanak vermiştir. Kapitalizmin 1970’lerden itibaren içine girdiği krize bağlı olarak bütün dünyada üretimin ve mekânsal yapıların radikal olarak yeniden yapılandırıldığı ve ölçeklendirildiği küresel dönem, tüm dünyayı etkisini altına alarak yayılmacı ve müdahaleci bir şekle bürünmüştür (Kurtuluş ve Türkün, 2005: 13). Bilgi akışlarına ve risk paylaşmaya olanak veren entegrasyon süreci, beraberinde küresel yatırımı tüm dünyada geçerli kılmış ve hizmet sektörünün uzmanlaşmasını ve çeşitlenmesini sağlamıştır. İş çeşitliliğine ve sermaye yayılımına imkân veren neoliberal dönüşüm politikaları geniş çaplı toplumsal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Mekânsal dönüşümün de hızlandığı bu dönemde yeni yatırım ve tüketim alanları açılarak neoliberal politikalar çerçevesinde 1970’lerin ekonomik krizine kısmi bir çözüm oluşturulmuştur (Ibid., 14).

Türkiye bu kaotik dönemi en şiddetli yaşayan ülkelerden biriydi. Artan işsizlik, ekonomik darboğazlar, siyasi istikrarsızlıklar; uzun süre devlet eliyle gerçekleştirilmeye çalışılan ithal ikameci sanayileşme sürecinin de sonunu getirmiştir. Dış piyasayla rekabette iç piyasayı korumayı amaçlayan milli ekonomi modeli çöküş yaşamıştır. 1980’lerde serbest piyasa ekonomisini benimseyen Türkiye küresel ölçekli şirketlerin küresel yatırımları için pazar hâline gelmiştir. 1980’de ekonomik liberalleşmenin başlatılması siyasal bir kararla başlayacaktı. 24 Ocak 1980’de alınan kararlarla uygulanmaya başlanan istikrar paketi ilk aşamada tüm öğeleriyle uygulamaya konulmamış fakat bu ilk teşebbüs Türkiye’nin önünün açılması adına milat olmuştur (Tekeli, 1984: 12). Bu istikrar paketinde yer alan temel kararlar şöyle sıralanabilir:

- “Para arzının kısılması ve “serbest faize” geçilmesi,
- Türk lirasının yüksek oranda devalüe edilmesi,
- Kamu harcamalarının kısılması, bütçe açığının küçültülmesi,
- KİT ürünlerine açıklarını kapatmaları için zam yapma yetkisinin verilmesi,
- Sübvansiyonların asgariye indirilmesi ve fiyat kontrollerinin azaltılması,
- Esnek kur, günlük döviz kuru uygulamasına geçilmesi,
- Yabancı sermaye girişini hızlandıracak önlemlerin alınması,

¹ Yeni orta sınıf kavramı son yıllarda mekânsal olarak ayrışan ve yeni kentsel mekânlara yönelen gruplar için kullanılmaktadır.

- İhracata dayalı sanayileşmeyi özendirirken ihracata (vergi, ucuz kredi ve döviz kullanım kolaylıkları) sürekli destek verilmesi”

Bu yeniliklerle Türkiye 1960’lardan itibaren sürdürdüğü ithal ikameci ekonomi modelini bırakmış ve dünyadaki gelişmeleri takip ve merak eden bir karaktere bürünmüştür. Ekonomi alanındaki yenilikler kısa zamanda toplumsal alana da nüfuz etmiş ve 1980’lerin sonunda Türkiye’de iki ana eğilim belirlemiştir. Bunlar; tüketim toplumu olma yolunda sarsılmaz irade ve ait olduğu sınıfsal konumdan bir üst sınıfa geçme arzudur (Bali, 2003: 57). Bu eğilimler mekânsal ayrışmayı tetikleyen temel unsurlardır.

Dünyada küreselleşmenin ve neoliberal politikaların tüm prensipleriyle emek ve üretim örgütlenmelerinin ve düzenlemelerinin yapıldığı bir ortamda Türkiye bu dönemleri kendi içsel dinamikleri ve potansiyelleriyle şekillendirmiştir (Kurtuluş ve Türkün, 2005: 12). Bu şekillenme sürecinde kentler toplumsal değişimin en belirgin şekilde gözlemlenebildiği saha olarak göze çarpmaktaydı.

1980’lere kadar ithal ikameci ekonomi politikalarıyla popülist sosyal politikaların şekillendirdiği kentler, yatırımların küçük ölçekli gerçekleştiği yerler olarak sınırlı alanlar olarak büyümekte iken 1980’lerle birlikte kentler; popülist politikaların yerini kayırmacı ilişkilere bıraktığı, akışkan olmayan ekonominin ise yerini küresel yatırımlara, geniş ölçekli kentsel projelere bıraktığı alanlar hâline gelmiştir. Türkiye neoliberal küreselleşme ihracat odaklı bir büyüme stratejisini benimserken bu uygulamaların mekânsal yansımaları kısa bir zamanda ortaya çıkmıştır (Geniş, 2007: 74). Artık kentler yeni konsept binalara, oldukça işlevsel ve faydacı olarak inşa edilmiş site yerleşkelerine ve küresel şirketlerin yerel pazarları hâline dönüşmeye başlamıştır. Kentlerin küreselleşme karşısında geçirmiş oldukları büyük ve iddialı gelişmeler kentlere de küresel kent imajı kazandırmıştır. Küresel sermayenin getirdiği olanakları gören başta İstanbul olmak üzere birçok kent özellikle 1980’li yılların ortalarından itibaren küresel ekonomi ile entegrasyonu birinci hedef olarak benimsemişlerdir. Bu kentsel politika, dünyada gerçekleşen küresel politik ekonomiye dâhil olmakla açıklanabilirdi. Küresel politik ekonominin kente sağlayacağı yabancı sermaye girdisi ve iç piyasadaki para dolaşımı mekânsal yapı tasarımcılık faaliyetleri için fırsat oluşturmuştur. Bu açıdan bakıldığında İstanbul’un mekânsal yapısındaki dönüşümlerin arkasında küresel kent söyleminin büyük payı olduğu görülmektedir (Öktem, 2005: 26). Küresel kent söylemiyle, İstanbul’un çok kısa bir zamanda iş dünyasının merkezi hâline gelmesi eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Özellikle Şişli, Maslak, Mecidiyeköy, Büyükdere gibi mekânlar küresel şirketlerin Türkiye temsilciliklerine ve bunun yanı sıra bankacılık, finans, sigorta sektörüne ev sahipliği yapmaktadır.

Küresel yatırımların yanı sıra enformasyon teknolojilerinin gelişimiyle yatırımlar artmış, tüketimcilik en güçlü sosyal davranışlardan biri olarak insanlarda gözlemlenir olmuştur. Bu değişim hükümetlerin ve siyasi partilerin plan ve projelerde değişikliğe gitmelerine de neden olmuştur (White, 2007: 30). Siyasi kurumlar vatandaşlara kentsel dönüşüm vaatlerini vermeye başlamışlardır. Özellikle belediyeler kitleleri ikna etme adına daha temiz, daha düzenli bir kent imajı yaratmaya yönelik söylemler kullanmaya başlamışlardır. Büyük kentlerden özellikle de İstanbul, büyüklüğünden ve ekonomik gücünden ötürü kentsel müdahale için en uygun kent olmuştur. İstanbul kent sakinlerine; emniyetli ve korunaklı olan çocuklarını kötü insanlardan ve alışkanlıklardan koruyabilecekleri özel olarak inşa edilmiş siteler önerilmiştir. Bu anlayışın ortaya çıkışında hızla artan nüfus ve kentsel sorunlar rol oynamıştır. İstanbul’un küresel kent projesi, 1980’lerden itibaren iktidara gelen hükümetlerin ve sanayicilerin, Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisine eklenilebilmesi için eş güdümlü politikalar üretme çabasıyla oluşturulmuştur (Öktem, 2005: 62).

İlk etapta pozitif gibi görülen İstanbul kentleşme olgusunda bazı deformasyonların gerçekleştiği görülmektedir. Düzenli ve doğrusal bir büyüme yerine çarpık ve düzensiz büyüme gerçekleşmesiyle kent alanları insanlar için kaotik bir durum ortaya çıkarmaktadır. Çarpık kentleşme beraberinde kentsel sorunları getirerek mekânsal olarak kontrol edilemeyen ve güvenliği sağlanamayan yerleşimlerin oluşumuna da zemin hazırlamaktadır. Ekonomik istikrarsızlık, kırsaldan kente göçü hızlandırmakla birlikte kentte eklenme mücadelesi veren alt grupların mücadele alanlarını da yaratmıştır. Yatırımların alt gelir gruplarına ulaşmadığı gecekondu bölgeleri sokak olaylarının meydana geldiği, suç oranının yüksek olduğu mekânlar hâline gelmiştir. Yeni dönem liberalleşme hareketleriyle serbest piyasa ekonomisinin damarları, enformel piyasanın kayırmacı ilişkiler oluşturmasına olanak vermiştir. Dolayısıyla kayırmacı ilişkiler en fazla gecekondu yerleşimlerinde gelişme göstermiştir. Bu olanak kentin çöküntü mekânlarına başka bir anlam kazandırmıştır. Gecekondu mahalleleri hızlı bir dönüşüme uğramış ve burada yaşayan varoş yoksulları kentin onlara sunduğu hizmetleri yeterli bulmayarak değişik yollarla ekonomik ve sosyal sermayelerini yükseltmişlerdir. Melih Pınarcıoğlu ve Oğuz Işık’ın *nöbetleşe yoksulluk* olarak kavramsallaştırdığı varoş yoksullarının orta sınıfa yükselişini anlatan bu süreç, gecekondu bölgelerinin sınıfsal konum açısından sıçrama tahtasına dönüştüğünü göstermektedir (2009). Belli bir süre ve aşamada gecekonduya yaşayan ve bulunduğu bölgede hazine arazilerini gecekondu inşa etmek için talep eden insanlara gayriresmî ve kanunsuz olarak paylaştıran ve büyük ekonomik kazançlar elde eden gruplar

gecekondulaşma fenomenini değiştirmiştir.

Küresel ekonominin geniş ölçekli yatırımlarına imkân veren yapısı kentte hızla çoğalan site inşaatlarını öne çıkarmıştır. Bu değişim belediyelere büyük kazanımlar getirmiştir. Altyapısını, parklarını, otoparklarını, yeşil alanlarını ve elektrik, su ve doğalgaz tesisatlarını yapan şirketler belediyelerin yükünü oldukça hafifletmiştir. Düzensiz ve kaçak yapılaşma, ruhsatsız ve tapusuz evler ve apartmanlarla çöküntü hâline gelen kentte çarpık kentleşme ile mücadele eden belediyeler uydu kentleri memnuniyetle karşılamışlardır. Uydu kentler, vergilerin rahatça toplandığı, toplu taşıma araçlarının güzergâhta zarar görmediği, açılan iş yerlerinin ruhsat ve benzeri izinleri için yüksek miktarlarda para ödenen yerlerdir. Bu açılardan belediyelere hem ekonomik hem de bürokratik anlamda kazanım sağlamaktadır.

İstanbul'da Alt kentleşme

Alt kentleşme; 18. yüzyılın ortalarında Birleşik Krallık'ta kent nüfusunun kentin çeperlerine doğru kayması olarak ortaya çıkmış bir kentsel yerleşim fenomenidir. Ünlü kent tarihçisi Robert Fishman alt kenti; sanayileşme emareleriyle ekonomik kazanç sağlayan Anglo Amerikan orta sınıf mensupları olan bankerler, üreticiler ve tüccarların kolektif bir üretimi olarak tanımlamaktadır (Fishman, 1987: 30). Türkiye'de ise alt kentleşme 1990'larla başlamıştır (Ayata, 2005; Geniş, 2007; Kurtuluş, 2005). Önceden de belirttiğimiz gibi Türkiye'de 1980'lere kadar geçerli olan küresel bağlantısızlık ve içe kapalılığın sona erip yeni bir dönemin başlaması, aslında dünyayla eş zamanlı olarak kentsel değişimlerin ve uygulamaların yapılması fırsatını doğurmuştur. Alt kentleşme olgusunu başlatan süreçleri üç ayrı dinamikte açıklamak mümkündür.

Birincisi alt kentleşmeyi oluşturan ekonomik yapılarıdır. Ülkenin ekonomi politikasının değişmesinin en bariz toplumsal sonucu mekânsal ayrışmanın ortaya çıkmasıdır. 1980'lerle başlayan ve serbest piyasada hızla artan sanayi ve finans aktörleri, kapitalizmin kurumsallaşmasını sağlamıştır. Özel sektörün ve kamu sektörünün artan sermaye birikimine aktif olarak katılması Türkiye'de sınıflar arası mesafeyi görünür hâle getirmiştir. Hem ülke düzeyinde hem de kentsel düzeyde gerçekleşen politik ekonominin mekânsal sonucuna en rahat ve hızlı karşılığı veren orta sınıflar alt kentleşmede öncü olmuşlardır.

İkinci dinamik kentin fiziki ihtiyaçlarıdır. İstanbul'un nüfus hızı 1980-1985 arası en yüksek orana ulaşmıştır. 1980'de 2.909.455 olan nüfus 1985'te 5.560.908'e 1990'da ise 6.753.929'a ulaşmıştır.¹ İstanbul'da yol, su elektrik, kanalizasyon, çöp gibi sorunlar günden güne artmıştır. Bu ihtiyaçlara konut sıkıntısı eşlik etmiştir. İstanbul sakinleri mekânsal çöküntüyü yoğun bir şekilde hissedip daha huzurlu ve rahat yaşayabilecekleri, çocuklarını daha iyi yetiştirebilecekleri alanlara gitmeyi arzulamışlardır. Artan fiziki ihtiyaçlar orta sınıfların konut ihtiyaçlarına uygun planlı konut alanları oluşturmak üzere kamu kaynaklarıyla desteklenen toplu konut projeleri ortaya çıkmıştır (Kurtuluş, 2005: 78).

Alt kentleşmenin üçüncü dinamiği ise sosyal sınıf ve yapılarıdaki değişimdir. Hızla göç alan bir kent olarak İstanbul kültürel, sosyal, dinî, etnik olarak birçok farklılığı barındırmaktadır. Kentin artan nüfusu karşısında arazilerin yeterli gelmemesiyle mekânsal sıkışmalar hız kazanmıştır. Mekânlar esnekleşmeyecek kadar sıkışmış ve İstanbul, sakinlerine kentin ayrıcalıklarından yararlanma fırsatını sunamamıştır. Kentin bu durumundan oldukça rahatsız olan orta sınıflar imara yeni açılan ve kısa zamanda inşa edilen alt kentleri memnuniyetle karşılamışlar ve bu yerleşimlere akın etmişlerdir. Bu durum ilk etapta konut ihtiyacıyla özdeşleşen sosyal bir olgu izlenimi verirken bu sınıfların yerleştiği alt kentler de yeni bir toplumsal yaşam döngüsünün oluşmasına yol açmıştır. Diğer taraftan üst ve üst orta sınıflara seçkinlik kazandırmak için özellikle adacık tarzı yerleşimler de hızla çoğalmaya başlamıştır. Bu iki tarzda alt kent örnekleri İstanbul'da hâlen yaşanmaktadır.

Sosyal Dışlanma ve Kent

Sosyal dışlanma özellikle 1970'lerden itibaren dünyadaki ekonomik krizlere paralel olarak ortaya çıkan yeni sosyal hareketlerle büyük grupların dışlanması olarak literatüre girerken; zamanla işsizlik ve yoksullukla birlikte ele alınarak kullanılan popüler bir konu hâline gelmiştir (Çakır, 2002: 84). Önceden de belirttiğimiz gibi Türkiye 1980'lerle küreselleşmeye ve neoliberal politikalara yönelen, dünya ile eş zamanlı olarak politik ekonomiyi benimseyen bir ülke konumuna yükselirken, aynı zamanda da toplumsal ayrışmaların, dışlanmaların, yoksulluğun pekiştiği bir ülke olmuştur. Toplumda bazı grupların belirli sosyal, kültürel ve ekonomik gibi maddi olanakların yanı sıra sıcak ilişkiler kurma, acı ve sevinçleri paylaşma, insani değer görme gibi manevi değerlerden mahrum bırakılması; grup üyelerinde stres, kaygı, öz güvensizlik, normsuzluk oluşturur. Bu yüzden sosyal dışlanma hem toplumsal hem de bireysel bir nitelik taşır. Sosyal dışlanma konusu esas itibarıyla üç temel yaklaşımla ifade edilir. En belirgin ve yaygın kullanım bireylerin ya da grupların toplumsal haklara ve kaynaklara ulaşmaktan yoksun bırakılmalarıdır. Bu dışlanma türü; toplumsal iletişim kanallarının işlevsel olmadığı, sosyal adaletin gerçekleşmediği ve toplumsal bağların zayıfladığına işaret etmektedir. Sıklıkla yoksulluk ve eşitsizlik konularında

¹ Türkiye İstatistik Kurumu, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>, 05 Ağustos 2015.

kullanılmaktadır. Fakat ekonomik imkânsızlıklar ve yoksulluk üzerinden düşünülmesi fazlaca sıradan bir yaklaşım olmaktadır. Bununla birlikte ekonomik refah politikalarıyla dışlanmanın ortadan kalkacağını düşünmek de resmin bütününe görmeyi zorlaştırmaktadır (Atılgan ve Çakar, 2007). Alt sınıfların sosyal haklardan mahrum kalması, kapitalizmin güçlenmesine paralel olarak üretim araçlarının sahipleri olan üst sınıfların iktidar ve hegemonya çabalarıyla da doğrudan ilişkilidir. Bireyin ekonomik ihtiyaçlarla birlikte sosyal ve kültürel ihtiyaçları sosyal dışlanma yoğunluğunu arttırmaktadır. İkinci sosyal dışlanma yaklaşımları başta Durkheim'in anomisi olmak üzere toplumla bütünleşememe, normsuzluk, kuralsızlık olarak ifade edilen dışlanma türü ve üçüncüsü de çok kültürlü toplumlarda aşırı marjinalleşme olarak ifade edilen dışlanma türüdür (Marshall, 1999: 380).

Başakşehir'de Öz Dışlanma ve Geçmiş Sessizleştirme

İstanbul'un değişik mahallelerinde uzun yıllar yaşamış, eski yerleşimlerinin sosyokültürel özelliklerini benimsemiş sakinler uydu kente geldiklerinde yeni mekânı algılayacak, tasarlayacak ve yaşayacak formları kazanmada zorluk çekmişlerdir. İlk olarak sıcak toplumsal ilişkiler kurmaktan ziyade bireysel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamışlardır. Öz dışlanma mekânsal bir olgudur ve uydu kentte bir üretim mekanizmasına dönüşmüştür. Lefebvre'ye göre mekân toplumsal bir üretim olup mekânsal pratikler, mekânın temsiliyeti ve temsiliyetin mekânıyla oluşan bir organizmadır (Lefebvre, 1991). Mekânı temsil edecek değerler, imgeler, semboller ve anlamlar devamlı üretilir ve bu sayede mekân sosyal olarak gelişir.

Arzu edilen yaşam tarzına kavuşmada en önemli unsur mekâna hâkim olma ve onu değiştirebilme gücüne sahip olmaktır. İnşa edilmiş ve yaşamaya hazır hâle getirilmiş Başakşehir etapları karşısında yeni göç etmiş sakinler mekânın hâkimiyetine girmişlerdir. Mekâna hâkim olan güçler mekânın inşasını gerçekleştiren KIPTAŞ ve şuan ki yerel yönetim olan Başakşehir Belediyesidir. Mekânın bu şekilde güç hâline gelmesi uzun bir sürecin ürünüdür. Mekânın bir güç unsuru olduğu birçok düşünür tarafından dile getirilmiştir. Mekânın sui generis bir güç odağı hâline gelmesi, güce sahip insanların organizasyon kurarak mekânı ele geçirmeleriyle oluşur (Gieryn, 2000: 475). Bu organize olma biçimlerinin zamanları ve araçları belli bir plan ölçüsünde kurulur ve işlevselleştirilir.

Mekânın güç temelinde üretilmesi fiziksel üretimle başlar. Arazinin belirlenmesi, binaların planlanmasından sonra inşaa süreci başlatılır. Bu fiziksel inşaa sürecinin sosyal olguya ve pratiğe dönüşmesi mekânın karakter kazanmasında başlangıç aşamasıdır (Markus, 1993). Mekânın karakter kazanmasında araç olan sakinlerin mekâna eklenmesi zaman almaktadır. Bunun yanı sıra göç eden aileler için eylem, uygulama ve hareketlilik sessizlik içinde gerçekleşmektedir. Geçmişlerini unutmaya çalışarak sessizleştiren ve yeni yaşama yelken açan uydu kent sakinleri için yeni hayatlar öz dışlanma ile kurulmaktadır. Mekânsal ayrışma kolektivist bir nitelik taşıırken öz dışlanma bireysel bir nitelik taşımaktadır.

Öz Dışlanma Görünümleri

Başakşehir 4. ve 5. etaplardaki öz dışlanma görünümünü tespit etmek için yapılan anketlerin sonuçlarını değerlendirmeye çalışacağız. Yapılan anketlerde göç eden ailelerin % 78 gibi yüksek bir oranda 20 yılı aşkın bir süredir İstanbul'da ikamet ettikleri görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1: İstanbul'a Yerleşme Zamanları

	Frekans	Yüzde
Bir Yıldan Az	1	2,7
1-3	1	2,7
4-6	0	0
7-10	0	0
11-15	2	5,4
16-20	2	5,4
21 ve üstü	29	78,3
Cevap Vermeyenler	2	5,4
Toplam	37	100

Dolayısıyla Başakşehir 4. ve 5. etaplar İstanbul'a ilk defa yerleşenlerin ilk yerleşim tercihi değildir.² Bu sonuçtan sakinlerin Başakşehir'e göç etmeden önce İstanbul'un kentsel imajını ve *ethosunu*³ tecrübe ettikleri düşünülebilir. Neoliberal politikalar İstanbul'da oldukça uzun bir süre ikamet etmiş sakinlere maddi olanakların yanı sıra zihinsel gelişim de getirmiştir. En önemli zihinsel getiri, uzun süredir yaşanan mahallelerden ayrılma kararıdır. İstanbul'un kentsel problemlerini uzun süre yaşamış olmak bıkkınlık getirmiş, buna karşın İstanbul sakinleri liberalleşmenin sağladığı cesaretle mekânsal ayrışmayı gerçekleştirmiştir.

² Evlenme ve tayin sebebiyle gelenler istisnadır.

³ Bir kavramı anlatan tüm değerler

Tablo 2: Daha önce oturlan yeri terk etme nedenleri⁴

	Frekans	Yüzde
İşime yakın değildi	3	5,3
Akrabama yakın değildi	0	0
Hemşerilerime yakın değildi	0	0
Ev kira ve fiyatları bana uygun değildi	0	0
Komşuluk çevrem bana uygun değildi	5	8,9
Akraba ve hemşerilerimden uzaklaşmak istediğim için	0	0
Kentsel hizmetlerden yararlanabilmek için	3	5,3
Kalabalık ve gürültüden rahatsız olduğum için	12	21,2
Depreme dayanıklı yer değildi	14	25
Tayin/evlenerek geldim	4	7,1
İşsizlik nedeniyle göç ettim	0	0
Eğitim nedeniyle göç ettim	1	1,7
Güvenlik nedeniyle göç ettim	3	5,3
Huzurlu ve sakin olmadığı için	8	14,2
Ev sahibi olmak istediğim için	3	5,3
Toplam	56	100

Daha önce oturlan yerlerden ayrılma sebepleri arasında fiziki ortam oldukça belirleyicidir. (Tablo 2). Kalabalık nüfus, gürültü ve depreme dayanıklılık % 46 oranındadır. Önceden belirttiğimiz gibi İstanbul'un kentsel sorunlarını birebir yaşamış sakinler için uydu kent cazibesıyla İstanbul'a bir tezat olmaktadır. Eski yerleşimlerden ayrılma sebepleri arasında toplumsal etkileşim kurmak için gerekli olan akrabalık ve komşuluk ilişkileri bulunmamaktadır. Dolayısıyla uydu kentteki öz dışlanmanın temelinde kentin fiziki yetersizliklerden kaynaklanan huzursuzluk bulunmaktadır. Bu nedenle de uydu kentin morfolojik yapısı tercihleri belirlemede en önemli unsurdur.

Tablo 3: Başakşehir'de oturmaya tercih etme nedenleri

	Frekans	Yüzde
Güvenlik	11	11,1
Sakin	22	22,2
Temiz	10	10,1
Medeni çevre	5	5,05
Komşuluk	5	5,05
Çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi	16	16,1
Ulaşım Kolaylığı	1	1,01
Açık ve Yeşil Alanlar	9	9,09
İşyerine Yakınlık	2	2,02
Toplam	99	100

Başakşehir etaplarının güvenlik, sakinlik, temizlik ve çocukların eğitimi açısından uygun olduğu düşüncesi mekânın temel tercih sebepleridir (Tablo 3). Bu açıdan bakıldığında öncelik sosyal ilişkiler kurmak değildir. Dolayısıyla öz dışlanmanın en belirgin göstergesi içe kapalı ve öznel bir hane yaşamının tercih edilmesidir.

İstanbul'da gerçekleşen iç göçlerdeki en belirgin sebep, İstanbul'un gürültü, trafik, suç oranının fazlalığı ve kalabalık olması gibi patolojik unsurlardan uzaklaşma isteğidir. Mekânsal ayrışma olgusu, rasyonel ihtiyaçlar göz önünde tutularak gerçekleşmiştir. Bu düşüncemizdeki temel gösterge uydu kent sakinlerinin yüz yüze iletişim ve kendini ifade etme konusunda yaşadıkları çekingenlik ve ürkekliktir.⁵ Görüşme taleplerinin sebep gösterilmeksizin sıklıkla reddedilmesi, konuşma teşebbüslerinde göz temasından kaçınmaları, sakinlerin kendilerini Başakşehir içinde de dışladıkları ve anonim ilişkilerle sınırlı bir yaşam tarzı benimsedikleri düşünülebilir.

Öz dışlanmanın ikinci göstergesi ise sosyal destekten mahrum olmanın getirdiği huzursuzlukları giderecek ve insanları bütünleştirecek hemşehri dernekleri, mahalle kiraathaneleri, gibi mekânlar bulunmamaktadır. Bu tür mekânlara da ihtiyaç duyulmamaktadır. Uydu kent farklı kültür ve yaşam biçimine sahip insanların göç ettiği bir yerleşimdir. Kentin insanlar üzerindeki uyarıcı, imge ve farklılık bombardımanı karşısında bireyler aynı kültürden ve yaşam biçiminden olan insanlara ihtiyaç duyarlar. Kentte yabancılaşma karşısında en kolay örgütlenilen ve dahil olunabilen hemşehri dernekleri kentte yoğun bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Türkiye kentleşmesi içinde özgün bir örnek olarak bu dernekler özellikle

⁴ Katılımcılara birden fazla cevap seçeneğini işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

⁵ Görüşme taleplerinin birçoğunda ilk temasta ürkek ve çekingen davranışlar sergileyen katılımcılar güven vermemizden sonra konuşmayı tercih etmişlerdir.

köyden kente göç etmiş ve kente eklenmede sıkıntı yaşayan gecekondu mahallesi sakinlerin bir araya gelerek oluşturdukları bir sosyalleşme biçimidir. Düğün, cenaze, sünnet, bayramlaşma törenleri, iftarlar, konserler gibi birçok sosyal faaliyetin düzenlendiği bu dernekler kentin kamusal alanları içinde alternatif kurumlar haline gelmektedir. Oysa uydu kentte sakinlerin sosyalleşme ihtiyaçları cemaatlerin dernekleri ve Başakşehir Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

Üçüncü gösterge ise az önce belirttiğimiz Başakşehir Belediyesi ve bazı derneklerin aktiviteleridir. Başakşehir 4. ve 5. etaplarda gerçekleşen tiyatro, söyleşi, konferans, tören, konser gibi aktiviteler belediye ve dernekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Başakşehir'in egemen kamusal kodları bu kurumlar tarafından inşa edilmektedir. Bilgiyi, teknolojiyi ve organizasyon becerisini etkin bir şekilde kullanabilen bu kurumlar kitle toplumunun gereksinimlerini belirleyecek kadar yetkindir. Bu tür aktivitelerle Başakşehir sakinleri eğitmeye çalışılır. Bu aktivitelerde iyi anne, baba, çocuk, aile reisi, uydu kent sakini olmanın gerekliliği vurgulanmaktadır. Belediyenin vurguladığı modern, yenilikçi, bizim ve doğal Başakşehir söylemleri de iktidarı belirginleştirmektedir. Bu kurumlar kendini dışlamış insanları bütünleştirecek bir işlev görmektedir. 4. ve 5. etapların köprü, duvar, kaldırım gibi birçok yerine asılmış pankartlar, billboard ilanları, reklamlar, modüler reklam araçlarıyla devamlı olarak üretilip tüketime sunulan faaliyetler sakinlerin öznel akıllarını bulanıklaştırmaktadır.

*"Türkiye'nin En Büyük ve En Modern Kapalı Pazar Yerini Biz Yaptık
İlklerin ve Enlerin Şehri: Başakşehir
Türkiye'nin İlk Akıllı Çöp Toplama Sistemini Kurduk"*⁶

*"Derin Analizleriyle Türkiye Gündemi: Yiğit Bulut(Gazeteci Yazar Yiğit Bulut,
Türkiye'de Son Günlerde yaşanan önemli olaylara dair farklı bir perspektif ortaya
koyacağı söyleşiyle Başakşehir'de (Emin Saraç Kültür Merkezi, 13 Ocak 2014
Pazartesi)*

*Şiir Gecesi: Şairler Şiirlerini Seslendirecek, Başakşehir Şiir Gibi Bir Akşam
Geçirecek 11 Ocak 2014 Cumartesi saat:20.00 Emin Saraç Kültür Merkezi"*⁷

Dördüncü gösterge ise uydu kentin para ekonomisi üzerine toplumsallaşan bir mekân olmasıdır. 4. ve 5. etaplar diğer etaplara nazaran daha lüks ve donanımlı inşa edilmiştir. Bu yüzden oldukça pahalı bir yerleşimdir (Tablo 4). Bu pahalılık uydu kentin para ekonomisi üzerinden işlediğini göstermektedir. Para uydu kentte ilişkileri, karşılaşmaları ve kesişimleri belirlemektedir.

Tablo 4: Başakşehirliliği tanımlama biçimleri⁸

	Frekans	Yüzde
Muhafazakâr mekânda yaşamak	5	13,5
Sakin, temiz, ulaşım kolaylığı var	9	24,3
Başakşehir'i sevmek ve onun için çalışmak	1	2,7
Komşuluk açısından iyi	1	2,7
Gelişmeye açık	1	2,7
Mağduriyet ve pahalılık	6	16,2
Herkese açık	1	2,7
Güvenilir	2	5,4
Güzel	2	5,4
Cevap vermeyenler	9	24,3
Toplam	37	100

Uydu kentte ev ve işyeri kiralari ve bununla ilişkili olarak mal ve hizmetler oldukça pahalıdır. İşyeri kiralari yüksek oluşu doğrudan maliyetleri yükseltmekte hatta birçok işletme bu yüzden kapanmaktadır. Uydu kentte sadece inşa sürecinde değil, sakinler geldikten sonra da para ekonomisi güçlenmiştir. Özellikle konutların giderek artan fiyatları ve dükkân kiralari artışı esnaf açısından son derece sıkıntılı bir durumdur. Uydu kentin oldukça pahalı bir yer olmasını esnaf, STK temsilcileri, muhtarlar da doğrulamaktadır.

"Burada esnaf çok zor durumda dükkân kiralari ödemekte güçlük çekiyorlar. Bu nedenle ürünleri pahalı satmak zorunda kalıyorlar. Esnaf olarak işlerimiz azaldı, iş hacmi azaldı.(Ali, Diş Hekimi).

⁶ Etaplarda birçok yere asılan pankartlarda yapılan hizmetlerin uydu kente has olduğu ve İstanbul'da birçok yerleşimin bu hizmetlerden mahrum olduğu hissettirilir.

⁷ Kültürel faaliyetlerle halk bilgilendirilir ve gündemi takip etmeleri sağlanır.

⁸ Bu sorunun katılımcılar için zor olduğu bilirse de sorulması uygun görülmüştür. Birçok kişi cevaplamamış ya da soruyu yanlış anlamışlardır.

Bazen bir-iki ayda bir dükkânlar boşalıyor ve yeniden kiraya veriliyor. Zaten pahalı olduğu için Başakşehir insanı eski yerleşimlerine gidip alışveriş yapıyor. Kısa zaman önce Ciğeristan Restaurant yoğun talep görmesine rağmen kapandı (Alper, STK Başkanı).

2 katlı ve 120 m2 işyerimize 25000 TL kira ödüyoruz. Oldukça yüksek bir miktar bu nedenle de teşhis ve tedavilerde yüksek tarife uygulamak zorunda kalıyoruz. Hem kira, elektrik, su, doğalgaz, personel maliyetleri ve vergilerle baş etmek mümkün değil (Ali, Dış Hekimi).

Görüşmelerde Başakşehir 4. ve 5. etapların İslamcı ve muhafazakâr bir yerleşim olduğuna dair iddiaların da gerçeklik payı olduğu görülmüştür. Yalnız burada İslamcı mekân veya muhafazakâr mekânın aksine İslam'ın mekânsal yükselişi, İslam'ın kentte temsili gibi kültürel tanımlamaların daha doğru olduğunu düşünüyoruz. Bu düşüncemizi belirleyen etmenler şu şekilde sıralanabilir: Başakşehir 4. ve 5. Etapları tercih eden sakinler İstanbul'un birçok farklı bölgesinden göç etmiştir. Bağcılar, Esenler, Yenibosna, Bahçelievler, Fatih gibi farklı toplumsal yapıların bulunduğu yerlerden göç eden sakinler uydu kentte heterojen bir toplumsal yapı oluşturmaktadır.⁹

Son gösterge ise komşuluk ilişkileridir. Komşuluk faaliyetlerinde sohbet, çay partileri, ziyafetler önemli yer tutmaktadır (Tablo 5). Çay partileri düzenlemek ve günler düzenlemek düşük bir oranda olup, kentte anonim ilişkiler kurmak, ortak mekânda paylaşımlarda bulunabilmek, karşılıklı olarak inançlara, siyasi düşüncelere saygı duymaya dayalı sosyalleşme olarak tanımlanabilecek komşuluğun burada çok yaygın olmadığı görülür. Katılımcıların komşuluk olarak tanımladığı ilişkiler ve birlikte yaptıkları faaliyetler esas itibarıyla cemaat ilişkilerine işaret eder. Sohbet amaçlı bir araya gelme, rasyonel olmayıp dinsel karakterlidir.

Tablo 5: Komşularla beraber yapılan faaliyetler

	Frekans	Yüzde
Çay partileri, günler düzenler ve alışveriş yaparız	10	16,9
Sohbet amacıyla otururuz.	22	37,2
Dernek, kurs faaliyetlerine katılırız.	6	10,1
Sinema/ tiyatroya gideriz.	0	0
Spor yaparız.	4	6,7
Kır gezisi/piknik yaparız.	6	10,1
Hepsini yaparız.	5	8,4
Herhangi bir faaliyetimiz yok	4	6,7
Diğer	2	3,35
Toplam	59	100

Cemaat sohbetleri sıcak ilişkiler kurmada en önemli dinamiktir. Komşuluk ilişkilerin zayıf olmasında uydu kentteki yeni yaşamın henüz özümsememiş olması rol oynamaktadır. Yeni bir yaşam kurmak için gerekli donanımlar olan kültürel ve sosyal sermayenin yetersiz olması eski yaşama dair özlemi arttırmaktadır. Sakinlerin uydu kent ile post gecekondü mahallesindeki yaşamları ilk bakışta birbirine tezat gibi gözükse de aslında geçmiş yaşamlarından çok fazla uzaklaşmamış oldukları görülmektedir. Seçkinlik talebi üzerinden değil daha çok fiziki koşulların yetersizliği ve çocuklarının geleceği için uydu kent tercih edilmiştir. Dolayısıyla eski yerleşimin kültürel değerlerine doğrudan bir tepki hareketi olmamıştır. Hatta eski yerleşimlerdeki toplumsal ilişkiler sonlandırılmamıştır. Çeşitli vesilelerle sık sık eski yerleşimlere gidilmektedir. Ayrıca uydu kentteki komşuluk ve arkadaşlık ortamının sıcak ve sıkı olmaması eski yerleşimlerdeki toplumsal ilişkilere olan özlem artmaktadır.

Sadece alışverişte değil, oradaki komşularıyla ve akrabalarıyla sık sık görüşmeye gidiyorlar. Onun için burada komşuluğu ve arkadaşlığı çok fazla aramıyorlar. Bundan dolayı gerilim fazla yok, çünkü kavga edecek ortam ve komşu da yok (Yelda, Eczacı).

Komşularla görüşemiyor olmanın sebepleri açıkça dile getirilmemektedir. %35'lik kısım sebep belirtmemiştir. En belirgin sebep işlerin çok olması ve vakit bulunamayışıdır (Tablo 6).

Tablo 6: Komşularla görüşülüyorsa sebepleri

	Frekans	Yüzde
İşlerim çok; vaktim yok	5	35,7
Başka arkadaş grubum var	3	21,4
İletişim kuramıyorum	1	7,14
Diğer	5	35,7
Toplam	14	100

⁹ Derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerden aktarılmaktadır.

Tablo 7: Varsa sebepleri

	Frekans	Yüzde
İletişim kuramıyoruz	3	25
Yeterli zamanım yok	1	8,3
Yaşam biçimi benden farklı	0	0
Hepsiyle görüşüyorum	3	25
Mahalli kültürü farklı	1	8,3
Başka arkadaş grubum var	0	0
Ekonomik durumu benden yüksek/düşük	1	8,3
Güven duymuyorum	2	16,6
Diğer	1	8,3
Toplam	12	100

Yukarıda belirttiğimiz gibi iletişim kurma becerisi Başakşehir etaplarında düşük seviyededir (Tablo 7). Yaşam biçimlerinin benzerliğine rağmen iletişim kurma becerisinin düşük seviyede olması öz dışlanmayı göstermektedir. Diğer taraftan sakinler yeni geldikleri uydu kentte yabancılaşma çekmekte ve diğer sakinlere kuşkuyla bakmaktadır.

Sohbet ve özel günler büyük bir oranda evlerde yapılmaktadır (Tablo 8). Evcimen bir anlayışı benimseyen sakinler sosyalleşme girişimlerini evleri üzerinden yürütmektedir. Böylelikle kuşku duyulan yabancılarından korunma sağlandığı gibi evin mahremiyeti de sadece belirli sayıdaki grup üyeleriyle paylaşılmaktadır. Sokaktaki karşılaşmalarda muhabbet etmek tercih edilmemektedir.

Tablo 8: Komşularla görüşme yerleri

	Frekans	Yüzde
Evlerimizde	31	70,4
Bahçe ve parklarda	5	11,3
Merdivenlerde, asansörde, sokakta	1	2,2
Balkonlarda	2	4,4
Kahve, çay bahçesi gibi yerlerde	5	11,3
Diğer	0	0
Toplam	44	100

Sonuç

Başakşehir 4. ve 5. etaplarda gerçekleştirilen anket çalışması ve derinlemesine görüşmelerde sınırlı bilgi edinildiği bir gerçektir. Yalnız öz dışlanmanın gerçekleşme koşullarının ortaya konulabilmesi araştırmanın daha da geliştirilebileceği izlenimini vermektedir. Mekânsal ayrışmanın ötesinde gerçekleşen bu sosyal olgu özgürleşme ve tutsaklaşma arasında Başakşehir toplum profiline ışık tutmaktadır. Mekânsal ayrışmayı başlatan sebepler özgürleştirici, rahatlatıcı bir süreç olarak görülürken uydu kentte gerçekleştiği düşünülen öz dışlanma ise tutsaklaşma emareleri göstermektedir. Bu tutsaklaşma, bireylerin mutlu olmalarına karşın toplumsal bir kriz içinde bulduklarına işaret etmektedir.

Uydu kente yeni gelmiş olmak diğer sakinlerle ortak bir noktada buluşmayı sağlar. Buna karşın aynı durum mekâna yabancılaşma veya bir başka ifadeyle mekânsal yitiş de sebep olur. Bu yitiş beden üzerinden pratiğe dönüşmektedir. Bedeni yaşadığı bu dönüşümler birçok sosyal, psikolojik, sınıfsal özelliklerinin kazanımı için gerekli ön koşul olduğu gibi algı, anlama, içselleştirme tanıma, yabancılaşma bedene bitişiktir beden içinde yeniden üretilmektedir (Bourdieu, 1992: 60). Benzer bir ifadeyle sosyal gereksinimler doğal yollarla beden mekanizmasından geçmektedirler. Yabancılaşma, yitiş, sosyal, ideolojik, ekonomik baskı gibi patolojik unsurlara maruz kalan zihin, stres, çöküntü, moral bozukluğunu bedene yansıtır. Tersine mutluluk, huzur, özgüven, umutlar da aynı şekilde zihinden sonra beden üzerinde oluşur. Bedenin ve zihnin uğradığı saldırılar iki temel dinamikten kaynaklanır. Morfolojik yapının modern mimari mantığıyla inşa edilmesi ve dünyevileşmenin öz dışlanma, soyutlaşma ve yitiş neden olmasıdır.

KAYNAKÇA

- ATILGAN, Gökhan, ÇAKAR, Burcu Yakut (2007). "Sunuş", *Tes-İş Dergi*, s. 68-69, http://www.tes-is.org.tr/TR/tesis_dergi/2007_haziran/pdf/dosya.pdf. 10 Mart 2013.
- AYATA, Sencer (2005). "Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı", *Kültür Fragmanları* (Haz. Deniz Kandiyoti, Ayşe Saktanber), İstanbul: Metis, s. 37-57.
- BALİ, Rifat (2003). *Tarz-ı Hayattan Life Style'a*, İstanbul: Metis.
- BOURDIEU, Pierre (1992). *The Logic of Practice*, (çev. Richard Nice), Stanford: Stanford University Press.
- ÇAKIR, Özlem (2002). "Sosyal Dışlanma", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:3, s. 83-104.
- DANIŞ, Didem (2001). "İstanbul'da Uydu Yerleşmelerin Yaygınlaşması", *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, (Haz. Firdevs Gümüsoğlu), İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 73-84.

- GENİŞ, Şerife (2007). "Küreselleşme, Toplumsal Eşitsizlik ve Mekânsal Ayrışma", *Sivil Toplum*, Sayı: 17-18, 69-84.
- GIERYN, Thomas (2000). "A Space For Place in Sociology". *Annual Review of Sociology*, 26, 463-496.
- IŞIK, Oğuz, PINARCIOĞLU, Melih (2009). *Nöbetleşe Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- LEFEBVRE, Henri (1991). *Production of Space*, Oxford: Blackwell Press.
- KURTULUŞ, Hatice (2005). "Bir Ütopya Olarak Bahçeşehir", *İstanbul'da Kentsel Ayrışma*, (Haz. Hatice Kurtuluş), İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 77-127.
- KURTULUŞ, Hatice, TÜRKÜN, Asuman (2005). "Giriş", *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (Haz. Kurtuluş), İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 9-25.
- MARKUS, Thomas (1993). *Buildings & Power: Freedom and Control in The Origin of Modern Building Types*, London: Routledge.
- MARSHALL, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- ÖKTEM, Binnur (2005). "Küresel Kent Söyleminin Kentsel Mekânı Dönüştürmede Rolü", *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (Haz. Hatice Kurtuluş), İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 25-77.
- ŞEN, Besime (2005). "Soylulaştırma: Kentsel Mekânda Yeni Bir Ayrışma Biçimi", *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (Haz. Hatice Kurtuluş), İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 127-161.
- TEKELİ, İlhan (1984). "Ekonomik Bunalımın ve Bunalımdan Çıkmak İçin İzlenen Politikaların Toplumsal Sonuçları", *Türkiye'de ve Dünyada Yaşanan Ekonomik Bunalım* (Haz. İlhan Tekeli), Ankara: Yurt Yayınları, s. 35-53.